

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 75/2024
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Δ΄
(Συνεδρίαση της 4ης-6-2024)**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Αντώνιος Τατσόπουλος, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ελένη Πασαμιχάλη, Διονύσιος Κολοβός, Ξανθή Μπασάκου, Σταυρούλα Μπανάκου, Κουλούρης Σπυρίδων, Γάκη Δέσποινα, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αγγελική Βενάρδου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός εγγράφου ερωτήματος: Το με αριθ. Φ.Κ 68-69/042/23/Σ.19/10.1.2024 έγγραφο του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας – Ταμείου Εθνικού Στόλου- Τμήματος Κληροδοτημάτων, το οποίο υπογράφεται από τον Υφυπουργό Εθνικής Άμυνας.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται, εάν τα ακίνητα κυριότητας του Ταμείου Εθνικού Στόλου (ΤΕΣ) εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του ν. 5024/2023 (Α΄41) και συγκεκριμένα κατά πόσον μπορούν να θεωρηθούν ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 1 α του ν. 5024/2023 (Α΄41), ώστε να δύνανται να εξαγοραστούν συμφώνως προς τον ως άνω νόμο.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό.

Από το έγγραφο του ερωτήματος με αριθμό Φ.Κ 68-69/042/23/Σ.19/10.1.2024 του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας – Ταμείου Εθνικού Στόλου- Τμήματος Κληροδοτημάτων και από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, τα οποία απεστάλησαν ως συνημμένα του προαναφερόμενου εγγράφου, προκύπτουν τα εξής:

1. Με το ανωτέρω έγγραφο η ερωτώσα υπηρεσία εκθέτει τα ακόλουθα: Ότι το Ταμείο Εθνικού Στόλου (εφεξής ΤΕΣ) από το έτος 1936 είναι κύριο έκτασης συνολικού εμβαδού 349,507 στρεμμάτων στην κτηματική περιφέρεια της νήσου Αίγινης, στη θέση «Πέρδικα», η οποία απαλλοτριώθηκε αναγκαστικά από το Ελληνικό Δημόσιο, δυνάμει των Β.Δ. της 21-12-1936 (Α'555) και της 31-5-1939 (Α'237), με δαπάνες του ΤΕΣ, για λόγους δημοσίας ανάγκης και, ειδικότερα, για τις ανάγκες του τότε Βασιλικού Ναυτικού για την οργάνωση της τοπικής επάκτιας άμυνας και την ανέγερση στρατιωτικών κτισμάτων.
2. Ότι ο ιδιώτης Ν.Κ. του Γ. φέρεται να αποκτά, μετά από πώληση, περί τα έτη 1990 και 2005 εκτάσεις επιφάνειας 875,50 και 3.675,96 τμ, οι οποίες αποτελούν, κατά τη μεγαλύτερη επιφάνειά τους, επιμέρους εδαφικά τμήματα της παραπάνω απαλλοτριωθείσας έκτασης των 349,507 στρεμμάτων.
3. Ότι το ΤΕΣ, έκτοτε, διεκδικεί την αποβολή του ως άνω καταπατητή ιδιώτη και μετά από δικαστικές διεκδικήσεις περίπου σαράντα (40) ετών με την υπ' αριθ. 368/2018 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Πειραιά και την υπ' αριθ. 2439/2022 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Πειραιά αναγνωρίστηκε ως αποκλειστικός κύριος των παραπάνω καταπατημένων εκτάσεων εμβαδού 3.675,79 τμ και 875,50 τμ, αντίστοιχα.
4. Ότι πριν την αναγκαστική εκτέλεση της σε βάρος του εκδοθείσας υπ' αριθ. 368/2018 απόφασης του Μονομελούς Εφετείου Πειραιά, ο ανωτέρω ιδιώτης προσήλθε αυτοβούλως στα γραφεία του ΤΕΣ την 18^η Ιουλίου 2023 και υπέβαλε αίτηση εξαγοράς των εν λόγω εκτάσεων. Η αίτηση αυτή απευθύνεται στο ΤΕΣ, έχει ως θέμα «Εξαγορά βάσει νόμου 5024/2023-ΦΕΚ 41/Α/24-2-2023» και αναφέρει τα εξής: *«Παρακαλώ όπως εξεταστεί αίτημά μου για δυνατότητα εξαγοράς εκτάσεων στη θέση Πέρδικα της Νήσου Αίγινας ιδιοκτησίας ΤΕΣ α) 3.675,96 τμ και β) 875,75 τμ, την οποία νέμομαι και κατέχω από το Σεπτέμβριο του 1990».*
5. Από την επισκόπηση των ανωτέρω δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες περιλαμβάνονται στο φάκελο του ερωτήματος, προκύπτει ότι εκδόθηκαν επί αγωγών που άσκησαν το Ελληνικό Δημόσιο (1^ο ενάγον) και το ΤΕΣ (2^ο ενάγον) κατά του

ανωτέρω ιδιώτη. Οι αγωγές απορρίφθηκαν τυπικά ως προς το Ελληνικό Δημόσιο, με την αιτιολογία ότι δεν νομιμοποιείται ενεργητικά, επειδή δεν ήταν κύριο των επίδικων εκτάσεων, ενώ έγιναν δεκτές ως προς το ΤΕΣ, το οποίο κρίθηκε ότι έχει την ικανότητα διαδίκου ως υπηρεσία ανεξάρτητη από το Ελληνικό Δημόσιο, και μάλιστα ως υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, αφού σε αυτό περιήλθε η κυριότητα της με δαπάνες του απαλλοτριωθείσας έκτασης, ώστε να μπορεί να παρίσταται στο Δικαστήριο ως ξεχωριστός διάδικος, εκπροσωπούμενος από τον Υπουργό Οικονομικών. Ειδικότερα, με τις προαναφερόμενες αποφάσεις κρίθηκε ότι μετά τη συντέλεση της ανωτέρω αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, η απαλλοτριωθείσα έκταση, στην οποία περιλαμβάνονται και τα εκεί επίδικα εδαφικά τμήματα, περιήλθε κατά πρωτότυπο τρόπο στην κυριότητα αρχικά του Ελληνικού Δημοσίου και ακολούθως, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 1 παρ. 1 και 3 του ν.δ. 769/1970 (Α'280), στην κυριότητα του ΤΕΣ και μάλιστα αναδρομικά από τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης, το οποίο (ΤΕΣ) στις 20.1.1973 προέβη στη μεταγραφή της στα βιβλία μεταγραφών του τέως Δήμου Αιγινητών. Επίσης, στις παραπάνω αποφάσεις αναφέρεται ότι η απαλλοτριωθείσα έκταση διαμορφώθηκε αρχικά άτυπα από το Πολεμικό Ναυτικό ως Ναυτικό Οχυρό των Ενόπλων Δυνάμεων για τις ανάγκες άμυνας της πόλης του Πειραιά κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πραγματοποιηθέντος έτσι του σκοπού της απαλλοτρίωσης, ενώ κατά το έτος 1956 καθορίστηκε και νομοθετικά ως Ναυτικό Οχυρό, δυνάμει του β.δ. της 27.9.1956 (Α'295), χαρακτήρα που εξακολούθησε να έχει και μετά τη θέση σε ισχύ του β.δ. της 24.7.1969 (Δ'53) και μέχρι το έτος 2002, οπότε αποχαρακτηρίστηκε δυνάμει του π.δ. 216/2002 (Α'203).

6. Με αφορμή όλα τα παραπάνω, το ΤΕΣ θέτει το προεκτεθέν ερώτημα, δηλαδή εάν τα ακίνητα κυριότητάς του εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του ν. 5024/2023 (Α' 41), και, συγκεκριμένα, κατά πόσον μπορούν να θεωρηθούν ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών), όπως ορίζεται στο άρθρο 3 παρ. 1 περ. α' του ν. 5024/2023, ώστε να δύνανται να εξαγοραστούν σύμφωνα προς τον ως άνω νόμο. Επί του ερωτήματος αυτού η ερωτώσα υπηρεσία διατυπώνει τη θέση ότι τα ακίνητα κυριότητας του ΤΕΣ, τα οποία δεν είναι καταγεγραμμένα στα βιβλία δημοσίων κτημάτων των κτηματικών υπηρεσιών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσίων Κτημάτων του παραπάνω υπουργείου, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 5024/2023.

Νομοθετικό πλαίσιο.

7. Στα άρθρα 966 και 971 ΑΚ ορίζονται τα εξής:

«**Άρθρο 966.** Πράγματα εκτός συναλλαγής. Πράγματα εκτός συναλλαγής είναι τα κοινά σε όλους, τα κοινόχρηστα και τα προορισμένα στην εξυπηρέτηση δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή θρησκευτικών σκοπών».

«**Άρθρο 971.** Τα πράγματα εκτός συναλλαγής αποβάλλουν την ιδιότητά τους αυτή από τότε που έπαψε ο προορισμός τους για την κοινή χρήση ή για δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή θρησκευτικό σκοπό».

8. Στα άρθρα 1, 2, 3 και 15 του ν. 5024/2023 «Ρυθμίσεις για την εξαγορά κατεχόμενων ακινήτων της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου, ακινήτων του Ταμείου Εθνικής Άμυνας...» (Α΄41) ορίζονται τα εξής:

«ΜΕΡΟΣ Α΄. ΕΞΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ».

«ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄. ΕΞΑΓΟΡΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ».

«**Άρθρο 1.** Σκοπός. Σκοπός του παρόντος Μέρους είναι ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου που διέπει τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία της εξαγοράς ακινήτων που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών από πρόσωπα που τα κατέχουν...».

«**Άρθρο 2.** Αντικείμενο. Αντικείμενο του παρόντος Μέρους αποτελεί η δυνατότητα υποβολής αιτήσεως εξαγοράς δημοσίων ακινήτων, όπως αυτά προσδιορίζονται για τους σκοπούς της εφαρμογής του παρόντος, από πρόσωπα που τα κατέχουν υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, βάσει καθορισμένης διαδικασίας και υποβολής δικαιολογητικών...».

«**Άρθρο 3.** Ορισμοί. 1. Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) «Δημόσιο ακίνητο»: κάθε καταγεγραμμένο ακίνητο που ανήκει στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών και το οποίο κείται εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως ή οικισμού.

β) «Ακίνητο ΤΕΘΑ»: κάθε ακίνητο που ανήκει στην ιδιωτική περιουσία του Ταμείου Εθνικής Άμυνας (ΤΕΘΑ)....ιγ....)».

«**Άρθρο 15.** Ακίνητα ιδιοκτησίας Ταμείου Εθνικής Άμυνας (ΤΕΘΑ). Τα άρθρα 1 έως και 14 εφαρμόζονται και στα ακίνητα ιδιοκτησίας του Ταμείου Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.). Για την εξαγορά των ακινήτων του Τ.Ε.Θ.Α. απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του Τ.Ε.Θ.Α., η οποία παρέχεται εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από την

κοινοποίηση σε αυτό αιτήματος από την οικεία κτηματική υπηρεσία, σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 10. Η απόφαση εξαγοράς εκδίδεται από το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Οικονομικών, σύμφωνα με το άρθρο 11. Το τίμημα εξαγοράς των ανωτέρω ακινήτων περιέρχεται στο Τ.Ε.Θ.Α.».

9. Στα άρθρα 1 και 25 του α.ν. 1539/1938 «περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων» (Α' 488) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1. 1...2. Πάσαι αι διατάξεις του παρόντος νόμου έχουν εφαρμογήν διά πάντα τα ακίνητα του Δημοσίου, αδιαφόρως αν ταύτα διαχειρίζονται υπό της διευθύνσεως δημοσίων κτημάτων του υπουργείου των Οικονομικών ή υφ' ετέρου υπουργείου ή άλλων δημοσίων υπηρεσιών...».

«Άρθρο 25. «Απαντα τα ακίνητα, άτινα είναι γνωστά εις το Υπουργείο των Οικονομικών (Δ/νσιν Δημοσίων Κτημάτων) ως δημόσια κατεχόμενα υπό τρίτων ή καταγγέλλονται παρ' ιδιωτών ως τοιαύτα, καταγράφονται εν ειδικώ βιβλίω, η δε αρμόδια υπηρεσία προβαίνει εις εξακρίβωσιν των επ' αυτών δικαιωμάτων του Δημοσίου».

Νομοθεσία του Ταμείου Εθνικού Στόλου.

10. Το Ταμείο Εθνικού Στόλου ιδρύθηκε το έτος 1900 με το **Νόμο ΒΨΟΔ' (Α' 288)**, στο άρθρο 1 του οποίου ορίστηκε ότι «**Συνιστάται ειδικόν ταμείον υπό τον τίτλον «Ταμείον του Εθνικού Στόλου», σκοπόν έχον την συμπλήρωσιν των ναυτικών του κράτους δυνάμεων.**».

11. Κατ' εξουσιοδότηση της διάταξης του άρθρου 13 του ν. 4944/1931 «**Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων αφορωσών το Ταμείον Εθνικού Στόλου**» (Α' 107) εκδόθηκε το **π.δ. της 24 Οκτ/2 Νοε 1931 «Περί κωδικοποιήσεως των νόμων περί Ταμείου Εθνικού Στόλου»** με το οποίο ορίστηκε «**Πάσαι αι εν ισχύι διατάξεις νόμων αι αφορώσαι το Ταμείον του Εθνικού Στόλου...κωδικοποιούνται εις ενιαίον κείμενον νόμου «Περί Ταμείου Εθνικού Στόλου» υπό τον αριθμόν 4944 ...»** (Α'377). Στα άρθρα 1, 4, 6, 8, 9, 13 και 15 του ανωτέρω π.δ. ορίζονται τα εξής:

«Άρθρον 1. Συνιστάται ειδικόν Ταμείον υπό τον τίτλον «Ταμείον του Εθνικού Στόλου», σκοπόν έχον την συμπλήρωσιν των ναυτικών του κράτους δυνάμεων».

«Άρθρον 4. Το Ταμείον του Εθνικού Στόλου υπάγεται υπό την άμεσον διεύθυνσιν του Υπουργείου των Ναυτικών. Ουδεμία διάθεσις χρημάτων του Ταμείου του Εθνικού Στόλου ή εκποίησης ακινήτων κτημάτων αυτού ή οιαδήποτε άλλη της περιουσίας αυτού μετατροπή δύναται να γίνη άνευ αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου, ενεργούνται δε αύται υπό του Υπουργού των Ναυτικών ...».

«**Άρθρον 6.** Η περιουσία του Ταμείου του Εθνικού Στόλου θεωρείται Εθνική Περιουσία, εφαρμόζονται δε περί ταύτης πάσαι αι διέπουσαι την Εθνικήν περιουσίαν διατάξεις...Το Ταμείον του Εθνικού Στόλου θεωρείται αδιαλείπτως έχον την νομήν ακινήτου κτήματος από της κτήσεως της κυριότητος αυτού, ασχέτως προς πάσαν εκ μέρους τρίτου αφαίρεσιν αυτής. Η διάταξις αύτη ανατρέχει από της δημοσιεύσεως του ΒΨΟΔ' νόμου (16 Δεκεμβρίου 1900)...Το Ταμείον του Εθνικού Στόλου ενώπιον των Δικαστηρίων εκπροσωπείται υπό του Υπουργού των Οικονομικών, εφαρμοζομένων και των διατάξεων του ΑΚΑ' νόμου της 22 Ιουνίου 1882 ή των εκάστοτε ισχυουσών περί νομικών συμβούλων, των σχετικών υποθέσεων παραπεμπομένων κατά προτίμησιν εις τον Νομικόν Σύμβουλον του Υπουργείου Ναυτικών».

«**Άρθρον 8....**Ο Υπουργός των Ναυτικών συντάσσει και υποβάλλει υπό την έγκρισιν του Υπουργικού Συμβουλίου τον προϋπολογισμόν των εσόδων και εξόδων του Ταμείου διά το επόμενον οικονομικόν έτος. Ο προϋπολογισμός ούτος αποτελεί παράρτημα του προϋπολογισμού του Υπουργείου των Ναυτικών και υποβάλλεται εις την Βουλήν μετά του προϋπολογισμού του κράτους...».

«**Άρθρον 9** (όπως αντικαταστάθηκε με το ν.δ. 24/30 Ιουλίου 1936, Α'316). Από της ενάρξεως του οικονομικού έτους 1936-1937 η περιουσία και εκ ταύτης ή άλλων πηγών πρόσοδοι του Ταμείου του Εθνικού Στόλου διατίθενται: α) Διά ναυπήγησιν μάχιμων πολεμικών πλοίων. β) Δι' αγοράν ή μετασκευήν μάχιμων πολεμικών πλοίων. γ) Εις υπηρεσίαν δανείων, συνομολογουμένων αποκλειστικώς διά τους εν τοις προηγούμενοις εδαφίοις α και β σκοπούς και πάντοτε κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Γ.Δ.Δ. Λογιστικού και εγκρίσεως της Ανωτάτης Διοικούσας Επιτροπής. δ) Δι εγκαταστάσεις και εφοδιασμόν της Τοπικής Επακτίου Αμύνης...Η διάθεσις περιουσίας του Ταμείου Εθνικού Στόλου προερχομένης εκ δωρεών, κληρονομιών και κληροδοσιών γίνεται τηρουμένων πάντοτε και των όρων της δωρεάς ή διαθήκης...».

«**Άρθρον 13.** Η διεύθυνσις και η διαχείρισις της ακινήτου περιουσίας του Ταμείου ανήκει εις τον Υπουργόν επί των Ναυτικών».

«**Άρθρον 15.** Η εκποίησις ακινήτων κτημάτων της περιουσίας του Ταμείου του Εθνικού Στόλου ενεργείται διά δημοπρασίας κατά τα διά Διαταγμάτων εκδοθησόμενων προτάσει του επί των Οικονομικών και Ναυτικών Υπουργών κανονισθησόμενα, επιτρεπομένης της εις πέντε κατ' ανώτατον όριον ετησίας δόσεις καταβολής του τιμήματος αυτών. Η διαχείρισις της ακίνητης περιουσίας ταύτης μέχρι εκποιήσεως αυτής ενεργείται υπό του Υπουργού των Ναυτικών».

12. Στα άρθρα 1 και 4 του π.δ της 2.3/26.4.1934 «Περί εκτελέσεως του κωδικοποιημένου νόμου «περί Ταμείου Εθνικού Στόλου» (Α΄130) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρον 1. Το παρά τω Υπουργείω Ναυτικών Τμήμα του Εθνικού Στόλου διαιρείται εις 4 Γραφεία...Β΄ Κληροδοτημάτων...».

«Άρθρον 4. Εις την αρμοδιότηταν του Γραφείου Β΄ Κληροδοτημάτων. 1) ...2)...3) Η σύνταξις προκηρύξεων διαγωνισμού ή δημοπρασίας προς ενοικίασιν ή εκποίησιν των ακινήτων πραγμάτων του Ταμείου Εθνικού Στόλου...4) Η παρακολούθησις της εκτελέσεως των συμβάσεων μισθώσεων διαφόρων ακινήτων, η έγερσις αγωγών εξώσεως...5) Η τήρησις Βιβλίου Ακινήτων. Εν τω βιβλίω τούτω αναγράφονται πάντα τα εις την περιουσίαν του Ταμείου Εθνικού Στόλου ανήκοντα και περιεχόμενα τούτω ακίνητα μεθ' όλων των σχετικών στοιχείων, ήτοι του είδους, της προελεύσεως, της εν η κείται θέσεως, εκτάσεως, σχεδίου ορίων και της καταστάσεως εν η έκαστον τούτων ευρίσκεται. 6) Η τήρησις κατ' ακίνητον των φακέλλων των συγκεντρούντων τα εν γένει στοιχεία τα επιμαρτυρούντα τους τίτλους της ιδιοκτησίας του Ταμείου Εθνικού Στόλου...».

13. Στα άρθρα 1, 2 και 3 του Α.Ν. της 24/25 Ιανουαρίου 1936 «Περί Διοικήσεως και Λειτουργίας του Ταμείου Εθνικού Στόλου» (Α΄39) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρον 1. Το Ταμείον Εθνικού Στόλου υπάγεται υπό την ανωτάτην Διοίκησιν Επιτροπής, αποτελουμένης εκ του Προέδρου του Υπουργικού Συμβουλίου, του Υπουργού των Οικονομικών, του Υπουργού των Ναυτικών και του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Β. Ναυτικού. 2. Η υπηρεσία του Ταμείου Εθνικού Στόλου τελεί υπό την άμεσον διεύθυνσιν του Υπουργού των Ναυτικών. Εν τω Οργανισμώ του Υπουργείου των Ναυτικών ορίζεται προς τούτο ίδια Διεύθυνσις υπό τον τίτλον «Διεύθυνσις Εθνικού Στόλου», η διαίρεσις και αρμοδιότης της οποίας καθορίζεται διά Β. Διατάγματος».

«Άρθρον 2. Εις ας περιπτώσεις κατά τας διατάξεις του κωδικοποιημένου νόμου 4944 «περί Ταμείου Εθνικού Στόλου» απαιτείται η απόφασις ή έγκρισις του Υπουργικού Συμβουλίου, ισχύει εφεξής η απόφασις ή έγκρισις της κατά το προηγούμενον άρθρον ανώτατης Επιτροπής».

«Άρθρον 3. 1. Συνιστάται Συμβούλιον Ταμείου Εθνικού Στόλου αποτελούμενου εκ: 1) Του Αρχηγού του Γεν. Επιτελείου του Ναυτικού ως Προέδρου. 2) Του Νομικού Συμβούλου του Υπουργ. των Ναυτικών. 3) Του Διευθυντού Γ' Διευθύνσεως Γ.Ε.Ν. 4) Του Διευθυντού Εθνικού Στόλου. 5) Ενός ανώτερου οικον. Αξιωματικού εκ των παρά τω ΓΕΝ υπηρετούντων...2. Το Συμβούλιον Εθνικού Στόλου προορισμόν έχει: α)...β)

να γνωμοδοτή επί πάσης ενέργειας, πράξεως ή διαταγής αφορώσης εκποίησης περιουσίας του Ταμείου, μίσθωσιν ακινήτων, συμβιβασμόν, απαλλοτρίωσιν πάσης φύσεως και εν γένει ανάληψιν υποχρεώσεων ή απαλλαγών εκ τοιούτων. γ)...δ)...».

14. Στο άρθρο 5 του α.ν. 768/1937 «Περί καθορισμού διατάξεων όσον αφορά τα επί των ακινήτων δικαιώματα του Ταμείου Εθνικού Στόλου και περί αυθεντικής ερμηνείας του άρθρου 6 παρ. 1 του νόμου 4944 περί Ταμείου Εθνικού Στόλου» (Α'260) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρον 5. Η αληθής έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 του Νόμου 4944 καθ' ήν η περιουσία του Ταμείου Εθν. Στόλου θεωρείται Εθν. Περιουσία, εφαρμόζονται δε περί ταύτης πάσαι αι διέπουσαι την Εθν. Περιουσίαν διατάξεις κλπ., είναι ότι επί της περιουσίας του Ταμ. Εθν. Στόλου έχουσιν εφαρμογήν και αι διατάξεις των άρθρων 69 και 70 του ΣΙΒ νόμου περί παραγραφής δι' απάσας τας εναντίον του αξιώσεις, οιασδήποτε φύσεως, ως και αι περί δικαστικών υπέρ του Δημοσίου διατάξεις του άρθρου 12 του Νόμου 473 της 10 Δεκεμβρίου 1914 και του Ν. 679 ως και αι διατάξεις των άρθρων 18, 19, 21 και 22 του Ν.Δ. της 22 Απριλίου/16 Μαΐου 1926 περί διοικητικής αποβολής κλπ και πάσα άλλη προνομιακή διάταξις πιθέμενη υπέρ του Δημοσίου».

15. Στο άρθρο 1 παρ. 2 του κανονιστικού διατάγματος της 26 Ιουνίου - 10 Ιουλίου 1944 «Περί κώδικος των νόμων περί δικών του Δημοσίου» (Α' 139) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1. 1...2. Το Εκκλησιαστικόν Ταμείον, το Ταμείον Εθνικού Στόλου και το Ταμείον Εθνικής Αμύνης εκπροσωπούνται ενώπιον των Δικαστηρίων ως και το Δημόσιον υπό του Υπουργού των Οικονομικών...».

16. Με τον α.ν. 1431/1950 (Α'94) συστάθηκε το πρώτον υπουργείο με την ονομασία «Υπουργείο Εθνικής Άμυνας» και στο άρθρο 1 αυτού ορίστηκαν τα εξής:

«Άρθρ. 1. Συνιστάται Υπουργείον Εθνικής Αμύνης (Υ.ΕΘ.Α.). Τα ήδη υφιστάμενα Υπουργεία Στρατιωτικών, Ναυτικών και Αεροπορίας, μετονομαζόμενα εις Υφυπουργεία, υπάγονται υπό το Υπουργείον Εθνικής Αμύνης, από της ισχύος του παρόντος Νόμου. 2. Απάσαι αι υπό της κειμένης νομοθεσίας παρεχόμεναι εξουσίαι και αρμοδιότητες εις τους Υπουργούς των Στρατιωτικών, Ναυτικών και Αεροπορίας, μεταβιβάζονται εις τον Υπουργόν Εθνικής Αμύνης...».

17. Στο άρθρο 24 του ν. 2387/1953 «Περί Υπουργείου Εθνικής Άμυνας...» (Α'108) ορίστηκαν τα εξής:

«Άρθρο 24. Υπό τον Υπουργόν Εθνικής Αμύνης υπάγονται αι κάτωθι Υπηρεσΐαι και Οργανισμοί α) ...β) ...η διεύθυνσις Εθνικού Στόλου...».

18. Στο άρθρο 1 του ν.δ. 769/1970 «Περί κυριότητος των υπέρ του Δημοσίου και δαπάναις των Ταμείων Εθνικής Αμύνης και Εθνικού Στόλου αναγκαστικώς απαλλοτριωθέντων ακινήτων» (Α΄280) προβλέπονται τα εξής:

«Άρθρον 1. Τα υπέρ του Δημοσίου και δαπάναις των Ταμείων Εθνικής Αμύνης και Εθνικού Στόλου αναγκαστικώς απαλλοτριωθέντα ακίνητα διά τας ανάγκας των Ενόπλων Δυνάμεων και υπ΄ αυτών χρησιμοποιούμενα περιέρχονται εις την κυριότητα των οικείων, κατά κλάδον, Ταμείων από της συντελέσεως της επελθούσης κατά τας κείμενας διατάξεις απαλλοτριώσεως. 2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται και διά τα, εκ των εν ταύτη μη χρησιμοποιούμενα, υπό των Ενόπλων Δυνάμεων ακίνητα, εφ΄ όσον ταύτα, κατά την δημοσίευσιν του παρόντος, δεν έχουν διατεθή, καθ΄ οιονδήποτε τρόπον υπό του Δημοσίου. 3. Η κυριότης των, εν ταις προηγουμέναις παραγράφοις ακινήτων περιέρχεται εις τα οικεία, κατά κλάδον, Ταμεία δυνάμει του παρόντος, μη απαιτουμένης ετέρας τινός μεταβιβαστικής πράξεως, η δε σχετική μεταγραφή της οικείας περί κηρύξεως της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως Διοικητικής πράξεως εις το βιβλίον μεταγραφών ή το Κτηματολόγιον ενεργείται επ΄ ονόματι του αντίστοιχου, κατά Κλάδον, Ταμείου».

19. Στο άρθρο 25 παρ. 1 γ΄ περ. 4 του ν. 2292/1995 «Οργάνωση και λειτουργία Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, διοίκηση και έλεγχος των Ενόπλων Δυνάμεων και άλλες διατάξεις» (Α΄35) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 25. 1. Στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας και διαμέσου του Γ.Ε.ΕΘ.Α. ή των Γενικών Επιτελείων των Κλάδων υπάγονται διοικητικά ή εποπτεύονται οι παρακάτω Οργανισμοί, Νομικά Πρόσωπα και Υπηρεσΐες: α...β γ. Διά του Γ.Ε.Ν. (1)...(4) Το Ταμείο Εθνικού Στόλου...».

20. Στο άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 2448/1996 «Μισθολογικές ρυθμίσεις μονίμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και αντίστοιχων της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού και του Λιμενικού Σώματος» (Α΄279) ορίζονται τα εξής:

« Άρθρο 12. 1...2. Η παρ. 1 του άρθρου 1 του α.ν. 24/25 Ιανουαρίου 1936 «Περί διοικήσεως και λειτουργίας του Ταμείου Εθνικού Στόλου» αντικαθίσταται ως εξής: 1. Το Ταμείο Εθνικού Στόλου υπάγεται στην ανώτατη διοίκηση Επιτροπής, η οποία αποτελείται από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, ως πρόεδρο, τον Υπουργό Οικονομικών και τον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού».

21. Στο άρθρο 18 παρ. 1, 5, 7, 8 και 10 του ν. 4250/2014 «Διοικητικές απλουστεύσεις-Καταργήσεις συγχωνεύσεις νομικών προσώπων και υπηρεσιών του δημοσίου τομέα-Τροποποίηση των διατάξεων του π.δ. 318/1992 και λοιπές ρυθμίσεις» (Α' 74) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 18. 1. Το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου Ταμείο Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.), η αυτοτελής δημόσια υπηρεσία «Ταμείο Εθνικού Στόλου» (Τ.Ε.Σ.) και το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου Ταμείο Αεροπορικής Άμυνας (Τ.Α.Α.) που συνεστήθησαν με τους νόμους 4407/1929 (Α'316), το νόμο ΒΨΟΔ' όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4944/1931 (Α'107) και το ν.δ. 3690/1959 (Α'153) αντίστοιχα και εποπτεύονται από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, καταργούνται ως αυτοτελή νομικά πρόσωπα και αυτοτελής δημόσια υπηρεσία και συγχωνεύονται σε ένα νέο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, το οποίο συνιστάται με τον παρόντα νόμο, με την επωνυμία *Ενιαίο Ταμείο Εθνικής Άμυνας (Ε.Τ.Ε.Α.)*, εφεξής αναφερόμενο ως «Ταμείο». 2...3...4...5. Περιουσία του Ταμείου αποτελούν: α. Τα υφιστάμενα κατά το χρόνο έκδοσης του παρόντος νόμου περιουσιακά στοιχεία των Τ.Ε.Θ.Α.- Τ.Ε.Σ. - Τ.Α.Α. καθώς και τα περιουσιακά στοιχεία που θα αποκτηθούν από αυτό. β. Η κυριότητα και κάθε άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί της κινητής ή ακίνητης περιουσίας των καταργούμενων ταμείων περιέρχονται αυτοδικαίως, χωρίς την τήρηση οποιουδήποτε τύπου, πράξης ή συμβολαίου και χωρίς αντάλλαγμα στο Ε.Τ.Ε.Α., με την επιφύλαξη των διατάξεων περί δωρεών, κληρονομιών και κληροδοσιών. γ...δ...6...7. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται το αργότερο εντός ενός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος....εγκρίνεται ο Οργανισμός Λειτουργίας του Ενιαίου Ταμείου Εθνικής Άμυνας....8. Μέχρι την έκδοση του προβλεπόμενου στην προηγούμενη παράγραφο του παρόντος νόμου Οργανισμού Λειτουργίας του Ταμείου, τα υφιστάμενα Ταμεία (Τ.Ε.Θ.Α., Τ.Ε.Σ., Τ.Α.Α.) εξακολουθούν να λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις που τα διέπουν και το προσωπικό τους εξακολουθεί να παρέχει τις υπηρεσίες τους σε αυτά. 9...10. Από τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού Λειτουργίας του Ενιαίου Ταμείου Εθνικής Άμυνας καταργούνται: α. Ο ν. 4407/1929 «Περί συστάσεως του Ταμείου Εθνικής Άμυνας» (Α'316). β) Ο ν. 4944/1931 «Περί Ταμείου Εθνικού Στόλου» (Α'337). γ. Το ν.δ. 3960/1959 «Περί Ταμείου Αεροπορικής Άμυνας» (Α'153)».

22. Στα άρθρα 9, 10, 11 (παρ. 1 εδ α', γ', 2 και 13) και 48 του ν. 4407/2016 «Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Άμυνας...» (Α'134), όπως το άρθρο 11 τροποποιήθηκε με το άρθρο 44 του ν. 5018/2023 (Α'25), ορίζεται ότι:

«Άρθρο 9. Στο ΥΠ.Ε.Θ.Α. συνιστάται υπηρεσία με τίτλο «Υπηρεσία Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας των Ενόπλων Δυνάμεων» (ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ.), η οποία λειτουργεί ως οργανωτική μονάδα επιπέδου διεύθυνσης και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας».

«Άρθρο 10. Αποστολή της ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ. είναι η αξιοποίηση των ακινήτων ιδιοκτησίας του Ταμείου Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.), του Ταμείου Εθνικού Στόλου (Τ.Ε.Σ.) και του Ταμείου Αεροπορικής Άμυνας (Τ.Α.Α.), που δεν χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς, προς όφελος των Ενόπλων Δυνάμεων και των στελεχών τους...».

«Άρθρο 11. 1. Τα Τ.Ε.Θ.Α., Τ.Ε.Σ. και Τ.Α.Α. υποχρεούνται να αποστείλουν στην ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ. εντός τριάντα (30) ημερών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή, καταστάσεις με την πλήρη ταυτότητα των ακινήτων ιδιοκτησίας τους που δεν χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς, προς αξιοποίηση...Οι καταστάσεις αυτές επικαιροποιούνται και αποστέλλονται αμελητί στην ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ. με ευθύνη των Ταμείων. 2. Η ΥΠ.Α.Α.Π.Ε.Δ. επιλέγει τα ακίνητα, των οποίων η αξιοποίηση θα διενεργείται αποκλειστικά με εκμίσθωση... 4...13. Το αντάλλαγμα που προέρχεται από την αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων, καθώς και από την περαιτέρω διαχείριση των πόρων αξιοποίησης, αποδίδεται στο Ταμείο που έχει στην ιδιοκτησία του το αξιοποιούμενο ακίνητο και αποτελεί έσοδο του Ταμείου...»

«Άρθρο 48. Καταργούνται οι εξής διατάξεις α)...β)...γ) το άρθρο 18 του Ν. 4250/2014 (Α' 74), δ)...ι) κάθε γενική ή ειδική διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις του νόμου αυτού ή ρυθμίζει τα ίδια θέματα με διαφορετικό τρόπο».

23. Στο άρθρα **3, 32 και 82 του ν. 4182/2013** «Κώδικας Κοινοφελών Περιουσιών και Σχολαζουσών Κληρονομιών και άλλες διατάξεις» (Α' 185) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 3. (όπως αναδιατυπώθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 32 του ν. 4223/2013, Α' 287). Αποδοχή περιουσιών υπέρ του Δημοσίου. 1. Τις περιουσίες υπέρ του Δημοσίου αποδέχεται ή αποποιείται ο Υπουργός των Οικονομικών...».

«Κεφάλαιο Δ. Εκκαθάριση περιουσιών προς το Δημόσιο χωρίς όρο...Άρθρο 32. Περιουσίες υπέρ των Ενόπλων Δυνάμεων. Οι διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου εφαρμόζονται και για τις περιουσίες που καταλείπονται χωρίς όρο στο Ταμείο Εθνικής Άμυνας, στο Ταμείο Εθνικού Στόλου και στο Ταμείο Αεροπορικής Άμυνας, στα οποία αποδίδεται το προϊόν της εκκαθάρισης».

«Άρθρο 82. Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις. 1...2...3. Αν δεν ορίζεται αλλιώς, οι διατάξεις του παρόντος Κώδικα εφαρμόζονται και σε περιουσίες, για τις οποίες αρμόδια αρχή είναι άλλη, πλην του Υπουργού Οικονομικών και του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης...8. Με την επιφύλαξη των όσων ορίζονται στις λοιπές διατάξεις του παρόντος Κώδικα, από την έναρξη ισχύος αυτού, καταργούνται: α)...στ) Κάθε γενική ή ειδική διάταξη, η οποία αφορά θέματα, που ρυθμίζονται από αυτόν ή αντίκεινται στις διατάξεις του».

24. Στο **άρθρο 14 του ν. 4270/2014** «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ)- δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α'143), όπως οι περιπτώσεις 1 α και 1 γ αντικαταστάθηκαν αντίστοιχα με το άρθρο 10 παρ. 2 και 3 του ν. 4337/2015 (Α'129), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 14. Ορισμοί. 1. Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, οι κάτωθι όροι έχουν την ακόλουθη έννοια: α. Δημόσιος τομέας:.... β. Γενική Κυβέρνηση:.... γ. Υποτομέας Κεντρικής Κυβέρνησης: Περιλαμβάνει την Κεντρική Διοίκηση και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, καθώς και τις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές που έχουν νομική προσωπικότητα, εφόσον τα παραπάνω περιλαμβάνονται στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, αλλά δεν ανήκουν στους υποτομείς των ΟΤΑ και των ΟΚΑ. δ. Υποτομέας ΟΤΑ:.... ε. Υποτομέας ΟΚΑ: ... στ. Κεντρική Διοίκηση ή Δημόσιο ή Κράτος: περιλαμβάνει την Προεδρία της Δημοκρατίας, τα Υπουργεία και τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, καθώς και τις Ανεξάρτητες Αρχές που δεν έχουν νομική προσωπικότητα.... ζ...».

25. Τέλος, ως αυτοτελείς ή αποκεντρωμένες δημόσιες υπηρεσίες ορίζονται οι υπηρεσιακές μονάδες, εντός της οργανωτικής δομής του Δημοσίου, οι οποίες εξυπηρετούν ειδικό σκοπό και στις οποίες έχει παραχωρηθεί από το νομοθέτη διοικητική και δημοσιονομική αυτοτέλεια, διεπόμενες από ειδικές γι' αυτές ιδρυτικές και καταστατικές διατάξεις. Η δημοσιονομική αυτοτέλεια αναφέρεται στην οικονομική ανεξαρτησία της υπηρεσιακής μονάδας, δηλαδή στην ύπαρξη δικής της περιουσίας και εσόδων, καθώς και άλλων περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου με την ορθή τους διαχείριση να επιδιώξει τον συγκεκριμένο σκοπό. Επίσης, η αυτοτελής αυτή υπηρεσία μπορεί να προβαίνει στην κατάρτιση ιδιαίτερου προϋπολογισμού και απολογισμού. Η διοικητική αυτοτέλεια συνδέεται με την ύπαρξη ιδιαίτερων οργάνων της υπηρεσίας (μονομελή ή συλλογικά), τα οποία διαθέτουν αποφασιστική αρμοδιότητα για την επιδίωξη του ειδικού σκοπού και ιδιαίτερου προσωπικού, το οποίο διακρίνεται από το υπόλοιπο προσωπικό του ίδιου υπουργείου

(Σπηλιωτόπουλος, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, 2017, αριθ. 241- 243, σελ. 221-222, Σ.Λύτρας σε Α. Γέροντας, Σ. Λύτρας, Π. Παυλόπουλος, Γ. Σιούτη, Σ. Φλογαΐτης, *Διοικητικό Δίκαιο*, 2015, σελ. 36, Χατζηγιαννάκης, *Οι νομικές οντότητες στην έννομη τάξη*, 2022, σελ. 75). Σε ορισμένες περιπτώσεις αναγνωρίζεται στη δημοσιονομικώς και διοικητικώς αυτοτελή υπηρεσία δικαιοπρακτική ικανότητα ή ικανότητα διαδίκου (όπως π.χ. στο ΜΤΠΥ: ΣΤΕ 3487, 1465/2008 Ολ., 710/2017 Ολ, 1296/2015, 3476/2014 ή κατά το προΐσχύσαν δίκαιο στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο: ΑΕΔ 19-20/1993, Διδικ 1994, 72-75 και ΣΤΕ 3279/1992). Με την παροχή δημοσιονομικής και οικονομικής αυτοτέλειας οι αυτοτελείς ή αποκεντρωμένες δημόσιες υπηρεσίες διαθέτουν ελευθερία και ανεξαρτησία δράσης, όμως δεν απολαμβάνουν ιδιαίτερης νομικής προσωπικότητας, αλλά αποτελούν οργανωτικό τμήμα του δημοσίου νομικού προσώπου του Κράτους και δεν αποσπώνται ούτε διαχωρίζονται από αυτό (Σπηλιωτόπουλος, ο.π, αριθ. 243, Γέροντας, *Επιτομή Διοικητικού Δικαίου* 2014, σελ. 279-280, Φ. Σπυρόπουλος, *Συνταγματικό Δίκαιο* 2018, σελ. 359, Σπυριδάκης, *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, 2022, σελ. 301, ΣΤΕ 334-336/2024, ΝΣΚ 410/2003).

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου, εντός του οποίου εντάσσονται, και του σκοπού που υπηρετούν, και την υπαγωγή σε αυτές των όσων τέθηκαν υπόψη μου από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

26. Η ακίνητη περιουσία του Δημοσίου διακρίνεται στη «δημόσια περιουσία» ή «δημόσια κτήση» και στην «ιδιωτική περιουσία» που απαντάται συνήθως με τον όρο «δημόσια κτήματα». Στη δημόσια περιουσία (δημόσια κτήση) ανήκουν όλα τα εκτός συναλλαγής πράγματα και ειδικότερα τα κοινά σε όλους και τα κοινόχρηστα (ΑΚ 966), ήτοι αυτά που δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα εμπραγμάτων δικαιωμάτων δεκτικών μεταγραφής. Στη δημόσια περιουσία ανήκουν, επίσης, και τα ακίνητα που εξυπηρετούν άμεσα ειδικό δημόσιο σκοπό (ΑΚ 966), τα οποία είναι μεν εκτός συναλλαγής, ωστόσο αποτελούν πράγματα δεκτικά μεταγραφής (π.χ. κτίρια δημοσίων υπηρεσιών, στρατόπεδα, νοσοκομεία). Στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου ανήκουν τα ακίνητα που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον έμμεσα, ήτοι διά της εκμετάλλευσής τους, μέσω της οποίας εξασφαλίζονται τα οικονομικά μέσα για την εκπλήρωση της αποστολής του Κράτους. Το Δημόσιο αξιοποιεί, εκμεταλλεύεται και διαχειρίζεται τα ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του κατά τους

όρους της ιδιωτικής οικονομίας, ως *fiscus*, ενώ διέπονται από ειδική νομοθεσία ως προς τη διαχείρισή τους και την προστασία τους (π.δ. 11/12.11.1929 «*περί διοικήσεως Δημοσίων Κτημάτων*», α.ν. 1539/1938 «*περί προστασίας δημοσίων κτημάτων*»). Το βασικό κριτήριο της διάκρισης μεταξύ της δημόσιας και της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου αποτελεί ο σκοπός που εξυπηρετεί το κάθε περιουσιακό στοιχείο. Υπό την έννοια αυτή, τα ακίνητα που εντάσσονται στη δημόσια κτήση είναι δυνατόν να αποβάλουν κατά το άρθρο 971 ΑΚ την ιδιότητά τους, εάν πάψει ο προορισμός τους για την κοινή χρήση ή για δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή θρησκευτικό σκοπό, και αντίστροφα (Ε. Δωρής, *Τα Δημόσια Κτήματα*, Σάκκουλας, 1980, Τόμος Α', σελ. 347-248, Α. Γεωργιάδης, *Εμπράγματο Δίκαιο*, 2010, σελ. 158, Μ.Α. Μαντζαφλήρης, *Τα ανταλλάξιμα μουσουλμανικά κτήματα στο Εθνικό Κτηματολόγιο* σε Γ. Διαμαντόπουλος/Μ. Α. Μαντζαφλήρης/Κ. Παπαχρήστου-Δημητράς, *Ανταλλάξιμα Κτήματα*, 2022, σελ. 3, Π. Ζήτηση, *Η χρησικτησία επί των δημοσίων κτημάτων και επί των δασών ειδικότερα*, σε Συλλογικό Έργο: *Χρησικτησία και Εθνικό Κτηματολόγιο*, 217, σελ. 109-112, Εκδόσεις Σάκκουλα και *sakkoulas on line*, Βελεγράκης, *Η έννοια της δημόσιας κτήσης στο ελληνικό δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 2-5).

27. Τα ακίνητα που ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο μπορεί να υπάγονται στη διαχειριστική αρμοδιότητα διαφόρων υπουργείων (Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Υγείας, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Εθνικής Άμυνας, Αγροτικής Ανάπτυξης κλπ). Ειδικότερα, τα ακίνητα που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών καταγράφονται ως δημόσια κτήματα στα Γενικά Βιβλία Καταγραφής Δημοσίων Κτημάτων των κτηματικών υπηρεσιών, σύμφωνα με το άρθρο 25 του α.ν. 1539/1938, και λαμβάνουν Αριθμό Βιβλίου Καταγραφής (Α.Β.Κ).

28. Εξάλλου, η δυνατότητα της εξαγοράς δημοσίου κτήματος, υπό την έννοια της απευθείας εκποίησης της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου σε αντιπαράβολή με την έννοια της δημοπρασίας, απαντάται πρώιμα στην ελληνική έννομη τάξη, από το πρώτο νομοθέτημα περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων (α.ν. 1539/1938), έως τις μέρες μας. Στη διαχρονική αυτή νομοθετική επιλογή συνέτειναν οικονομικοί, πολιτικοί και ιστορικοί λόγοι και για το λόγο αυτό τα κριτήρια που θέτουν τα εν λόγω νομοθετήματα είναι εισοδηματικά, κοινωνικά και χωροταξικά. Μία τέτοια δυνατότητα εξαγοράς εισήχθη και με το ν. 5024/2023, με τις διατάξεις του οποίου προβλέφθηκε η δυνατότητα υποβολής αίτησης εξαγοράς ακινήτων, όπως αυτά προσδιορίζονται για

τους σκοπούς της εφαρμογής του νόμου, από πρόσωπα που τα κατέχουν υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, βάσει καθορισμένης διαδικασίας.

29. Με το άρθρο 3 παρ. 1 περ. α' του ν. 5024/2023 ορίζεται η έννοια του «δημοσίου ακινήτου», η οποία οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής των θεσπιζόμενων με τον ανωτέρω νόμο διατάξεων εξαγοράς. Σύμφωνα με το διδόμενο ορισμό, στις ρυθμίσεις του ανωτέρω νόμου εμπίπτουν τα καταγεγραμμένα ακίνητα που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου, υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών (ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών) και κείνται εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως ή οικισμού. Σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό, τα υπό εξαγορά ακίνητα θα πρέπει σωρευτικά:

α) Να ανήκουν στην περιουσία του Δημοσίου. Επομένως στο πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν υπάγονται τα ακίνητα που ανήκουν στην περιουσία των ν.π.δ.δ. ή των οτα α' και β' βαθμού.

β) Να ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου. Επομένως στο πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν υπάγονται τα ακίνητα που ανήκουν στη δημόσια κτήση, τα οποία άλλωστε είναι εκτός συναλλαγής.

γ) Να υπάγονται στην αρμοδιότητα διαχείρισης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Επομένως, στο πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν υπάγονται τα ακίνητα που ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων υπουργείων ή υπηρεσιακών μονάδων αυτών.

δ) Να είναι «καταγεγραμμένα», ως τέτοια δε νοούνται, σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών ρύθμισης του νόμου, *«...τόσο τα ακίνητα που έχουν καταγραφεί στα οικεία βιβλία των κτηματικών υπηρεσιών και έχουν λάβει το χαρακτηριστικό Αριθμό Βιβλίου Καταγραφής (Α.Β.Κ.) όσο και αυτά των οποίων η καταγραφή ολοκληρώνεται εντός της προθεσμίας του ενός (1) έτους από την έναρξη ισχύος του παρόντος ή της παράτασης που ενδέχεται να δοθεί».*

30. Περαιτέρω, με το άρθρο 15 του ν. 5024/2023 διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του παραπάνω νόμου και στα ακίνητα ιδιοκτησίας του Ταμείου Εθνικής Άμυνας (ΤΕΘΑ). Ο δικαιολογητικός λόγος της υπαγωγής στις διατάξεις του ν. 5024/2023 των ακινήτων ιδιοκτησίας του ΤΕΘΑ, το οποίο αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, συσταθέν με το ν. 4407/1929 και εποπτευόμενο από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. β περ. 8 του ν. 2292/1995), σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών ρύθμισης του νόμου, είναι ότι *«...αν και πρόκειται περί ακινήτων που δεν εντάσσονται στα εν στενή έννοια ακίνητα*

αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών, εντούτοις αποτελούν ακίνητα, τα οποία διαχρονικά διοικούν και διαχειρίζονται υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών (ΓνμΝΣΚ 703/1988), η δε εφαρμογή του παρόντος κρίνεται ότι θα είναι προς όφελος του ΤΕΘΑ».

31. Με το εξεταζόμενο ερώτημα τίθεται το νομικό ζήτημα, εάν τα ακίνητα κυριότητας του ΤΕΣ εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων περί εξαγοράς του ν. 5024/2023. Επισημαίνεται ότι, παρά το ότι το ερώτημα αναφέρεται γενικά στα ακίνητα κυριότητας του ΤΕΣ, είναι προφανές ότι περιορίζεται στα ακίνητα της ιδιωτικής του περιουσίας, καθόσον τα ακίνητα της δημόσιας κτήσης του είναι εκτός συναλλαγής και, επομένως, σε κάθε περίπτωση δεν καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις του ανωτέρω νόμου.

32. Προκειμένου να ερευνηθεί η συνδρομή ή μη, ως προς τα ακίνητα της ιδιωτικής περιουσίας του ΤΕΣ, των τιθέμενων από τον ανωτέρω νόμο και ιδίως από την διάταξη του άρθρου 3 παρ. 1 περ. α' του ν. 5024/2023 προϋποθέσεων, όπως αυτές εκτέθηκαν ανωτέρω (σκέψη 29), κρίνεται αναγκαίο να διερευνηθεί η νομική φύση του Ταμείου. Από την ερμηνεία των διατάξεων που διέπουν το ΤΕΣ συνάγεται ότι διαχρονικά δεν αποτελεί ίδιο νομικό πρόσωπο, διάφορο του Δημοσίου, αλλά έχει «την νομική υφήν δημόσιας υπηρεσίας εν αποκεντρώσει» (ΣτΕ 4242/2005, σκέψη 5, ΣτΕ 2512/1979 και ΝΣΚ 85/2010, 317/2003, 109/2001). Συγκεκριμένα το ΤΕΣ, το οποίο ιδρύθηκε το έτος 1900, αρχικά είχε υπαχθεί στο Υπουργείο των Ναυτικών και στη συνέχεια, μετά την κατάργηση του τελευταίου, στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας μέσω του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού (ΓΕΝ), δηλαδή εντάσσεται στην οργανωτική και ιεραρχική δομή της Κεντρικής Διοίκησης ή Δημοσίου ή Κράτους κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 14 παρ. 1 στ του ν. 4270/2014.

33. Για πρώτη φορά ο νομοθέτης χαρακτήρισε ρητά το ΤΕΣ ως αυτοτελή δημόσια υπηρεσία με τη διάταξη του άρθρου 18 παρ. 1 του ν. 4250/2014, επιβεβαιώνοντας έτσι τη νομική του φύση, σε αντιδιαστολή με το Ταμείο Εθνικής Άμυνας (ΤΕΘΑ) και το Ταμείο Αεροπορικής Άμυνας (ΤΑΑ), τα οποία ιδρύθηκαν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με το άρθρο 1 του ν. 4407/1929 και 1 παρ. 1 του ν.δ. 3960/1959, αντίστοιχα. Ειδικότερα, με την προαναφερόμενη διάταξη προβλέφθηκε η κατάργηση του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ΤΕΘΑ, της αυτοτελούς δημόσιας υπηρεσίας ΤΕΣ και του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ΤΑΑ και η συγχώνευσή τους σε ένα νέο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία Ενιαίο Ταμείο Εθνικής Άμυνας. Συγχρόνως ορίστηκε ότι α) με προεδρικό διάταγμα που θα έπρεπε

να εκδοθεί εντός ενός έτους από τη δημοσίευση του ν. 4250/2014 θα εγκρίνονταν ο Οργανισμός Λειτουργίας του Ενιαίου Ταμείου Εθνικής Άμυνας και ότι β) μέχρι την έκδοση του εν λόγω Οργανισμού τα προαναφερόμενα τρία ταμεία θα εξακολουθούσαν να λειτουργούν σύμφωνα με τις οικείες για κάθε ένα από αυτά διατάξεις. Επειδή, όμως, το προαναφερόμενο προεδρικό διάταγμα δεν εκδόθηκε ποτέ, το ΤΕΣ (που ενδιαφέρει εν προκειμένω) διατήρησε τη νομική του φύση ως αυτοτελής δημόσια υπηρεσία. Στη συνέχεια, η προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 18 του ν. 4250/2014 καταργήθηκε στο σύνολό της με τη διάταξη του άρθρου 48 περ. γ' του ν. 4407/2016.

34. Εξάλλου, με τις διατάξεις των άρθρων 9 επ. του ν. 4407/2016 συστήθηκε μία νέα υπηρεσία, επιπέδου διεύθυνσης, με τίτλο «*Υπηρεσία Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας των Ενόπλων Δυνάμεων*» (ΥΠΑΑΠΕΔ). Η υπηρεσία αυτή υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας και έχει ως αποστολή την αξιοποίηση, μεταξύ άλλων, και ακινήτων ιδιοκτησίας του ΤΕΣ που δεν χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς προς όφελος των Ενόπλων Δυνάμεων και των στελεχών τους. Η σύσταση, όμως, της ΥΠΑΑΠΕΔ δεν έθιξε με οποιοδήποτε τρόπο τη νομική φύση του ΤΕΣ ως αυτοτελούς δημόσιας υπηρεσίας (σκέψεις 11 και 12 της ΝΣΚ 288/2017). Στο δε από Αύγουστο 2023 Μητρώο Υπηρεσιών και Φορέων της Ελληνικής Διοίκησης το ΤΕΣ είναι καταχωρημένο ως αυτοτελής δημόσια υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

35. Από τις διατάξεις που διέπουν το ΤΕΣ προκύπτει ότι συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά της αυτοτελούς ή αποκεντρωμένης δημόσιας υπηρεσίας. Ειδικότερα:

α) Εξυπηρετεί ειδικό δημόσιο σκοπό, ο οποίος συνίσταται στη «...*συμπλήρωσιν των ναυτικών του κράτους δυνάμεων*» (ΝΣΚ 174/2012, 85/2010 Ολ, 317/2003, 109/2001).

β) Απολαμβάνει οικονομικής αυτοτέλειας, καθόσον έχει δικό του προϋπολογισμό και δική του περιουσία και ετήσιους πόρους που διατίθενται για συγκεκριμένες κατηγορίες δαπανών συναφών με την εκπλήρωση του σκοπού του, οι οποίες απαριθμούνται στο άρθρο 9 του π.δ. της 24.10/2.11.1931.

γ) Απολαμβάνει διοικητικής αυτοτέλειας, καθόσον έχει δικά του όργανα διοίκησης και συγκεκριμένα την Ανώτατη Διοικούσα Επιτροπή, που έχει αποφασιστικές αρμοδιότητες, και το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο, που έχει γνωμοδοτικές αρμοδιότητες και διοικητικές υπηρεσίες, που ασκούν, με τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, κατά τις ειδικότερες διακρίσεις της νομοθεσίας του ΤΕΣ, τις αρμοδιότητες διοίκησης και διαχείρισης της περιουσίας αυτού, με τις εξής εξαιρέσεις: **α)** την προβλεπόμενη από

τις διατάξεις 9 έως 11 του ν. 4407/2016 αρμοδιότητα της ΥΠΑΑΠΕΔ για αξιοποίηση ορισμένων ακινήτων του ΤΕΣ διά της εκμισθώσεως αυτών και **β)** την προβλεπόμενη από τις διατάξεις των άρθρων 3, 32 και 82 παρ. 3 του ν. 4182/2013 αρμοδιότητα του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών για αποδοχή ή αποποίηση περιουσιών, δηλαδή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών, που καταλείπονται υπέρ του ΤΕΣ καθώς και για την εκκαθάριση των περιουσιών που καταλείπονται στο ΤΕΣ χωρίς όρο (ΝΣΚ 29/2016 και 332/2016).

δ) Αναγνωρίζεται ως υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στο πεδίο του ουσιαστικού δικαίου, μεταξύ των οποίων και υποκείμενο δικαιωμάτων κυριότητας επί των ακινήτων που ανήκουν στην περιουσία του (βλ. ενδεικτικά τις διατάξεις του άρθρου 6 του π.δ. της 24.10/2.11.1931, του άρθρου 1 του ν.δ. 769/1970 και του άρθρου 10 του ν. 4407/2016, όπου γίνεται ρητά λόγος για ακίνητα «κυριότητας» ή «ιδιοκτησίας» του ΤΕΣ), για την ένδικη προστασία της οποίας ο νομοθέτης του παρέχει την ικανότητα του διαδίκου (άρθρο 62 ΚΠολΔ), δηλαδή ικανότητα να διεξάγει στο όνομά του τις δίκες που το αφορούν, ήτοι να ενάγει και να ενάγεται αυτοτελώς και να παρίσταται στα δικαστήρια ως διάδικος, εκπροσωπούμενος από τον Υπουργό των Οικονομικών (άρθρο 6 του π.δ. της 24.10/2.11.1931 και άρθρο 1 παρ. 2 του κανονιστικού διατάγματος της 26 Ιουνίου - 10 Ιουλίου 1944 «Περί κώδικος των νόμων, περί δικών του Δημοσίου»). Τα παραπάνω είναι απόρροια της δημοσιονομικής και διοικητικής αυτοτέλειας του ΤΕΣ και αποσκοπούν στη διευκόλυνση της εκτέλεσης του ανατιθέμενου σε αυτό έργου, δεν αναιρούν, όμως, σε καμία περίπτωση την ένταξή του στο νομικό πρόσωπο του Δημοσίου (πρβλ. ΑΕΔ 19-20/1993, ο.π).

36. Από όλα τα ανωτέρω, κυρίως δε από το ότι το ΤΕΣ δεν διαφοροποιείται από το νομικό πρόσωπο του Δημοσίου και ότι τα ακίνητά του θεωρούνται «εθνική περιουσία», η οποία διατίθεται για την εξυπηρέτηση των σκοπών που απαριθμούνται στο άρθρο 9 του π.δ. της 24.10/2.11.1931, συνάγεται ότι αυτά εμπίπτουν στην περιουσία του Ελληνικού Δημοσίου (πρβλ. ΣτΕ 334-336/2024, ΝΣΚ 288/2017, γνώμη μειοψηφίας), ωστόσο, συνιστούν ιδιαίτερο τμήμα αυτής που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ειδικού δημόσιου σκοπού. Μάλιστα, προς υλοποίηση αυτού ο νομοθέτης έχει παράσχει στο ΤΕΣ ικανότητα δικαιοπρακτική και ικανότητα διαδίκου, περαιτέρω δε, το έχει καταστήσει φορέα ιδίου δικαιώματος κυριότητας και διοικητή και διαχειριστή των ακινήτων του.

Απάντηση.

37. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ότι τα ακίνητα κυριότητας της αυτοτελούς δημοσίας υπηρεσίας «Ταμείο Εθνικού Στόλου» (ΤΕΣ) δεν καταλαμβάνονται από το ρυθμιστικό πεδίο του ν. 5024/2023, επειδή δεν υπάγονται στη διαχειριστική αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 19.6.2024

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Η Εισηγήτρια

Αντώνιος Τατσόπουλος
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Αγγελική Βενάρδου
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ